

Виктор Савенко**НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЧЛЕНОВ ИСТОРИКО-ФИЛОСОФСКОЙ СЕКЦИИ НТШ В ОБЛАСТИ ИСТОРИИ УКРАИНЫ (1892–1914)**

В статье анализируется исследовательская деятельность НТШ по актуальным проблемам истории Украины и ее освещение в собственных периодических изданиях конца XIX – начала XX в.

Ключевые слова: Научное общество им. Шевченко, история Украины, исторически-философская секция, национальное сознание, национальное возрождение.

Viktor Savenko**SCIENTIFIC ACTIVITIES OF MEMBERS OF HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY IN THE HISTORY OF UKRAINE (1892–1914)**

The article analyzes the research activities NTSh on actual problems of Ukraine and its coverage in their own journals of the late XIX – early XX century.

Key words: Scientific Society. Shevchenko, the history of Ukraine, the historical and philosophical section, national consciousness, national revival.

УДК 94 (478)**Наталія Лубкович****ГРОМАДСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Є. ХРАПЛИВОГО**

У статті, на основі аналізу періодичної преси, досліджено громадську та політичну діяльність Є. Храпливого у першій половині XX століття.

Ключові слова: Є. Храпливий, громадська діяльність, політична діяльність, Українське Національно-Демократичне Об'єднання, Львівська хліборобська палата.

Життєвий шлях Є. Храпливого позначений багатогранною науковою та громадсько-політичною діяльністю. Він зробив вагомий внесок у розвиток української економічної думки першої половини XX ст. Помітною була його роль й у громадському житті Східної Галичини.

Є. Храпливий настільки різнобічна постать в українському суспільно-національному та науковому процесах першої половини XX ст., що вивчення його творчості вказує не лише на важливе значення цієї особистості для історії нашого народу, а й дає змогу глибше зрозуміти обставини соціально-економічного та політичного відродження західноукраїнських земель у той час, з'ясувати причини і характер подій, що відбувалися в Україні взагалі.

Мета дослідження полягає в аналізі громадсько-політичної діяльності Є. Храпливого у першій половині XX ст. в Східній Галичині й у еміграції.

Певні моменти досліджуваної проблеми вже проаналізовано науковцями. Так у монографії І. Витановича, присвяченій історії українського кооперативного руху, є коротка інформація про життєвий шлях, науковий доробок та громадську діяльність Є. Храпливого. У 1980 році видано розвідку "З приводу 30-ліття смерті передового українського економіста і дослідника сільського господарства", у якій висвітлено деякі моменти політичної діяльності Є. Храпливого. Особливу увагу привертає монографія С. Злупка [1], у якій автор розкриває концептуальні засадничі складові творчості й діяльності Є. Храпливого від Першої і до кінця Другої світової війни. Окремо про його громадську та політичну діяльність не йдеться, оскільки автор не ставив перед собою такого завдання. Тому відчутною є потреба об'єктивного і науково виваженого дослідження громадської та політичної діяльності Є. Храпливого, доведення значення його діяльності у суспільно-економічному та політичному житті західноукраїнських земель першої половини XX ст.

Громадсько-активним Є. Храпливий був ще за шкільною партою, належавши до Пласту, будучи членом юнацької спортивної дружини "Поділля III" [1, с. 16].

Після закінчення визвольних змагань українського народу (1918–1919 рр.), та повернення з польського полону, Є. Храпливий належав до "Товариства молода громада" у Львові, "Товариства допомоги українським інвалідам" та "Союзу українських ветеранів" [2, с. 3].

Навчаючись у Відні, Є. Храпливий став членом студентського товариства "Січ". Відень в кінці XIX – першої половини XX ст. був важливим центром розбудови українського інтелектуального життя. Помітну роль у духовному й політичному поступі відіграло Українське академічне товариство "Січ" (засноване 9 січня 1868 р., проіснувало у 1947 р.), яке мало на меті виховувати науковців,

письменників, суспільних діячів серед української студентської молоді. В "Січі" викристалізувалася соборницька ідея й потреба суспільно-громадської активності, до чого закликали її ідейні натхненники М. Драгоманов і С. Подолинський. "Січ" стала значною мірою єднанням між представниками східних і західних земель України, такими як В. Антонович, Н. Кобринська, О. Пчілка, Леся Українка, І. Франко, О. Кобилянська, В. Стефаник, М. Грушевський, Є. Петрушевич, К. Левицький. Вірні ідеї волі і незалежності українського народу, члени "Січі" активно вступали на шлях визвольної боротьби у рядах УСС, УГА, УПА та інших з'єднаннях [3].

Саме в українському студентському товаристві "Січ" Є. Храпливий став учасником декількох політичних акцій. Ще восени 1918 р. він разом з головою "Січі" З. Пеленським підписав меморіал до австрійського уряду з вимогою надати самостійність Східній Галичині. За що поліція притягнула їх до відповідальності [1, с. 17].

Разом з Є. Храпливим у вищій школі з аграрної культури у Відні на лісничому відділі навчався полковник А. Мельник, колишній шеф штабу армії УНР, який згодом після закінчення навчання, став адміністратором митрополичих лісових угідь у А. Шептицького та І. Кедрина що навчався на історико-філософському факультеті Віденського університету. У першій половині 20-х років, будучи членами товариства "Січ", між ними зав'язалася міцна дружба, що тривала до початку Другої світової війни [4, с. 2].

У статті І. Кедрина "Залізні студенти" звернуто увагу на те, що у 20-ті рр. членами "Січі" були колишні вояки, які пройшли Першу світову й українську визвольну війни і які опинилися над "синім Дунаєм", як політичні емігранти, але вирішили використати той час для здобуття вищої освіти [4, с. 2].

Товариство "Січ" на той час було передовою студентською організацією, що не лише гуртувала студентів у Відні, але й проводила там значну національно-політичну діяльність на користь поневоленого українського народу. З віденської "Січі" вийшла значна кількість визначних українських діячів [5, с. 3].

У 1922 р. засновано Центральний союз українського студентства (ЦеСуС) у Празі, який став всеохоплюючою молодіжною українською організацією за кордоном. Ініціатором і одним із її членів-засновників стало товариство "Січ". У січні 1923 р. Є. Храпливий за дорученням "Січі" їздив на з'їзд ЦеСуС до Праги, на якому виступив з доповіддю "Про забезпечення матеріальної допомоги українському студентству" [1, с. 17]. Ця проблема була досить актуальною для самого Є. Храпливого, тому він цікавився нею ціле своє життя. Є. Храпливий належав до засновників комісії допомоги українському студентству (КоДУС) у Львові в 1941 р. [6, с. 4].

Зовсім інша ситуація склалася після закінчення Другої світової війни у Європі. Як свідчать документи КоДУС-у, "щоб не задержувати справи допомоги студентству", професор З. Кузеля скликав 20 серпня 1945 р. у західнонімецькому місті Фюрті нараду з професорами Є. Храпливим і Р. Димінським, на якій "представив наші потреби на полі високого шкільництва й konieczність зайнятися справою приміщення українців на високих школах і справами моральної й матеріальної допомоги українському студентству" [7, с. 39–43]. Відтак уже наступного дня у Фюрті знову зустрівся професори З. Кузеля, Є. Храпливий і Р. Димінський. Перший з них, як свідчить протокол цього засідання, поінформував присутніх про те, що він обговорив справу відновлення праці КоДУС-у з представниками місцевого відділу Українського допомогового комітету. Після цього одностайно ухвалено відновити працю КоДУСу і "триматися старої традиції в організації допомогової акції, а саме: віддати ведення справ Президії, зложеній з голови, заст. голови й секретаря, а в склад "Комісії" попросити представників українських високих шкіл так, як це було у Львові, а саме: представників "Українського Вільного Університету" (Мюнхен), "Українського Технічно-Господарського інституту" (Регенсбург) і "Богословської Академії" (Бамберг), даліше представника студентства й заступників головних харитативних і громадських установ, у першій мірі "Український Червоний Хрест" і українську Кооперацію" [7, с. 39–43].

Є. Храпливий до самої смерті займав місце першого заступника голови КоДУС-у та опікуна студентської молоді в Ерлангені [6, с. 4]. За заслуги перед організацією та в його світлу пам'ять КоДУС вшанував створенням стипендії його імені [8, с. 65].

Беручи до уваги вміння знаходити спільну мову з молодим поколінням, Є. Храпливий брав активну участь у діяльності Пласту, де він займав передове становище і завдяки своїй наполегливій праці визначне місце – скарбмайстер, дійсний член І-го куреня ім. С. Тисовського. До Пласту Є. Храпливий вступив ще перед Першою світовою війною, однак до активної пластової діяльності приступив в еміграції, восени 1945 р. [9, с. 21]. У північній Баварії, у місті Ерланген, організовано пластову станицю під керівництвом Є. Храпливого, що був причетний й до створення у 1947 р. (де багато українських студентів згуртувалися навчаючись в Ерлангенському університеті) куріня "Лісових мавок" – тісно пов'язаного з українським фольклором і звичаями. Патронка куреня, Леся Українка, та її "Лісова пісня", стали для куреня взірцем всього, що гарне, шляхетне. Курінь був

створений з ініціативи дочки Є. Храпливого студентки-медика Лесі Храпливої та групи студенток Байройтської гімназії, що старалися зберігати українські традиції, культуру та звичаї. Для "Лісових Мавок" дороговказом стали слова Мавки з п'єси: "Я маю в серці те, що не вмирає". Окрім того, що Мавки були зайняті навчанням, вони знаходили час на працю в Пласті. В 1947 і 1948 роках Мавки відбували зі своїми роями і гуртками екскурсії, влаштовували ватри, та переводили теренові змаги. Також у 1947 році взяли участь в ювілейній пластовій зустрічі у Міттенвальді, з нагоди 35-ліття Пласту, та в новацькому вишколі біля Регенсбурґу. У 1948 році поїхали на старшо-пластунську зустріч у Ваєрн, де познайомились з мюнхенськими членами куреня "Перші стежі". Також навіязали контакт з латиськими та німецькими скаутами [10].

Свою громадську діяльність, після закінчення навчання Є. Храпливий продовжив у 1924 р. на Самбірщині, співпрацюючи з відомим громадським діячем Самбірщини, о. В. Петриком (майбутнім своїм тестем), допомагаючи йому в праці в гуртках "Сільського господаря" і читальнях "Просвіти" [11, с. 2].

Що стосується політичної діяльності Є. Храпливого то варто зазначити, що він не був політиком, але був громадсько-активним українським патріотом, належав до Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО), найбільшої української політичної партії в Галичині. Її членами були здебільшого помірковані представники інтелігенції та духовництва. УНДО вважала, що життя українців під Польщею зможе поліпшитися, коли вони активно включаються в господарсько кооперативну й культурно-освітню роботу. Будучи членом УНДО, такої думки дотримувався й Є. Храпливий, вважаючи, що без наполегливої праці у сфері кооперації неможлива гармонія життя [12, с. 377].

Є. Храпливий не був пасивним учасником УНДО, а брав активну участь у його політично-організаційній та громадській діяльності. Так, у березні 1932 р., упродовж двох днів, проходив партійний конгрес УНДО, у ході якого учасники політичної дискусії критикували й аналізували минуле й говорили про майбутню тактику партії. З'їзд поділився на дві яскраво виражені групи представників опозиції [13; с. 1; 14, с. 1].

У ході Народного з'їзду перед УНДО поставлено завдання працювати над внутрішнім порозумінням між українськими незалежними політичними партіями в краю, у формі міжпартійної ради, і впливати на українську незалежну еміграцію у Європі й Америці в напрямку консолідації та координації її роботи в ім'я здійснення національної ідеї [14, с. 2]. Також Народний з'їзд доручив партійному проводу УНДО якнайширше використовувати у політичній боротьбі всі конституційні та легітимні можливості, не відрікаючись найвищої національної мети, вимагати від Польщі виконання прийнятих нею міжнародних зобов'язань (договір від 14 березня 1923 р., статут Міжнародної конференції від листопада 1919 р.), що стосувались Східної Галичини, та які українські політики поклали в основу своїх вимог до польської влади. Однак для того щоб вимагати від Польщі виконання договору від 14 березня 1923 р., за яким Польща визнавала доцільним автономний устрій на етнографічній території Східної Галичини, політичному проводі УНДО потрібно було з'ясувати, як українські політики цей автономний устрій собі уявляють. Без такого з'ясування гасло про автономію Східної Галичини залишалося лише пустою фразою [13, с. 1].

Упродовж 1932 р. відбулося ще декілька засідань Центрального комітету УНДО, на яких обговорювали загальне політичне становище та внутрішню ситуацію у партії. На цих засіданнях обрано президію партії. До якої увійшли: Д. Левицький, голова; В. Мудрий, Ю. Павликовський, Л. Куницький, Г. Тершаковець – заступники голови; В. Целевич, головний секретар. Серед заступників Центрального комітету був і Є. Храпливий [15, арк. 1]. Центральний комітет на засіданні 9 квітня 1932 р. ухвалив резолюцію, у якій йшлося про те, що тодішнє політичне і господарське становище українського народу в Польщі вимагало від української громадськості зміцнення організованої національної праці і політичної боротьби, зокрема зміцнення організації та дисципліни в УНДО [16, с. 4].

Провідні кола УНДО цінили Є. Храпливого і часто висували його на різні "неполітичні" посади. Наприклад, після так званої "нормалізації", польським урядом звільнено з посади комісара Народного Дому в Львові М. Бачинського, адміністратором призначено Р. Вельопеля (поляк), додаючи йому "прибичну раду", до якої за рекомендацією УНДО, увійшли Є. Храпливий і Ю. Мудрак та поміркований "старорусин" А. Копистянський [17, с. 2].

Політика Польської держави між двома світовими війнами скеровувалась на асиміляцію національних меншин. Вона дала поштовх українцям для створення власної економічної опори на село. Авторами української економічної ідеї у 20–30-ті рр. були Ю. Павликовський, О. Луцький, Є. Храпливий, С. Кузик та багато інших. Вони стали творцями української кооперації у Польщі. Польські економісти ставили українську кооперацію – "Маслосоюз", "Центросоюз", "Українбанк",

"Сільський господар" з "Ревізійним союзом українських кооператив" у приклад польській громаді [4, с. 2].

Започаткування польською владою хліборобського самоврядування – хліборобських палат – призвело до зацікавлення представників українських хліборобських організацій та установ. "Справа хліборобського самоврядування у нас нова", – зазначав Є. Храпливий. З цією метою, він пропонував прочитати брошуру польського автора S. Miklaszewski "Isby Rolnicze" 1934 р., у якій обговорювалося хліборобське самоврядування у Польщі та інших країнах Західної Європи. Подавалася схема роботи хліборобських палат та фінансової структури. Є. Храпливий писав про цінність цієї брошури, позаяк у ній подавалися польські законодавчі постанови, що мали відношення до створення хліборобських палат. Цю книгу можна вважати "кодексом" хліборобського самоврядування [18, с. 372].

У щоденнику "Діло", а також у господарській пресі з'явилися статті Є. Храпливого, присвячені хліборобським палатам. У них автор для широкого кола читачів пояснював структуру, функції та роль хліборобських палат у розвитку сільського господарства. Даючи визначення хліборобській палаті Є. Храпливий писав – "це публично правові установи, що згідно з законом нормують працю над піднесенням хліборобської культури та бережуть інтересів-прав хліборобів даного району" [19, с. 15]. Такі установи діяли у західноєвропейських державах, найкращого розвитку досягли в Німеччині. У Польщі існували хліборобські палати на території Познаньщини і Помор'я, які колись належали Німеччині, на інших територіях держави їх запровадили у 1934 р.. Є. Храпливого найбільше цікавили хліборобські палати, що запроваджувались на території, заселеній українцями [20, с. 199].

Згідно з законом, "який покликав до життя" хліборобські палати, повинні дбати за піднесення рівня хліборобської культури через надання напрямку усій хліборобській роботі та через нагляд над цією роботою добровільних хліборобських товариств [20, с. 201].

На думку Є. Храпливого, практичну роботу над піднесенням сільського господарства мали виконувати хліборобські товариства, і лише у деяких сферах сільського господарства працювали хліборобські палати [20, с. 199].

Хліборобські палати перебрали на себе частину роботи, яку раніше виконувала державна влада та отримали додаткові права на упорядкування сільськогосподарських справ у своєму районі. Як стверджував Є. Храпливий: "З представленням цих прав та обов'язків хліборобських палат видно, що їх праця на нашому терені мусить відноситися передовсім до тої господарської праці, яку веде "Сільський господар", а далі і вся наша кооперація". В свою чергу Є. Храпливий закликав насамперед товариство "Сільський господар" та представників інших українських господарських організацій не лишень цікавитись працею Хліборобських палат, але й слідкувати за їхньою роботою та тим хто входив у її склад [21, с. 2].

Кожною хліборобською палатою правила рада, що складалася з різної кількості радників. Склад ради формували так: певну кількість радників обирали повітові, територіальні самоврядні організації, а частину вибирали запропоновані міністром сільського господарства господарські організації, крім того радниками обирали згідно з рішенням міністра осіб які були визначними фахівцями в галузі сільського господарства, або працювали у господарських організаціях як громадські діячі. Тобто обраними до ради хліборобської палати могли бути лише ті, хто безпосередньо працювали на ріллі, особи з вищою освітою й працюючі у хліборобських організаціях, або діячі з фаховою агрономічною освітою хоча б середньою [20, с. 200].

Згідно з статутом, рада хліборобської палати була ухвалюючим і контролюючим органом, вона вибирала управу, що вела безпосередньо усі справи палати, а також комісії, яким подавалися до розгляду справи з окремих питань сільського господарства [22, с. 15]. Комісії розглядали усі ці питання і ухвалювали рішення, що приймала управа з правом змінювати їх. Для виконання усіх справ палати мали бюро, кероване директором [23, с. 3].

На 1934 р. українські представники були лише у Львівській хліборобській палаті. До ради Львівської хліборобської палати увійшли 97 радників – 15 з яких українці, крім того ще 11 радників, що належали до російських організацій [24, с. 3]. З українців до складу увійшли: шестеро з виборів територіального самоврядування, п'ятеро від українських господарських установ (серед них і Є. Храпливий від "Сільського господаря" на 6 років) та ще четверо осіб, призначених міністром хліборобства [25, с. 1].

На першому засіданні Львівської хліборобської палати, 21 березня 1934 р. обрано президента палати К. Папару а його заступником Т. Войнаровського, президента "Сільського господаря", М. Луцького, Є. Брилинського, І. Шепаровича, як членів управи [26, с. 2]. Крім того, українські радники увійшли до окремих комісій хліборобської палати. Наприклад, Є. Храпливий увійшов до комісії годівлі безрогої худоби, хліборобського вишколу молоді та видавничої комісії [27, с. 205].

Українські радники у Львівській хліборобській палаті об'єдналися в Український клуб, що перебував у помешканні "Сільського господаря" у Львові. Головою Українського клубу в Львівській хліборобській палаті був Т. Войнаровський, заступниками Ю. Павликовський та О. Луцький, секретарем Є. Храпливий. Про роботу Львівської хліборобської палати українську громадськість повідомляв Український клуб у господарській пресі, передусім у часописі "Сільський господар" та "Український агрономічний вістник" [28, с. 1].

Проблеми, які розглядала рада Львівської хліборобської палати носили різний характер. Так, на річному засіданні ради, що відбулося 4 лютого 1936 р. обговорювали проблему української мови у Львівській хліборобській палаті, позаяк представники Українського клубу (Ю. Павликовський, Є. Храпливий та ін.) відстоювали право використання рідної мови, що, на їх думку, було основною вимогою у взаєминах серед культурних народів. Після довгих дискусій цю проблему було вирішено на користь українців. Подальше засідання перейшло до обговорення низки питань, пов'язаних з роботою палати, а саме те, що палата мала бути лише контролюючим і координуючим чинником, хліборобською освітою, кооперативним молочарством, діяльністю "Сільського господаря", податків, меліорації і комасації, стипендій для студентської молоді. На завершення засідання відбулися перевибори до управи палати, у зв'язку з поданням Т. Войнаровського у відставку. На його місце обрано М. Луцького, заступниками управи Є. Храпливого, та С. Долянського [29, с. 3].

На початку 1938 р. сформовано другий склад Українського клубу у Львівській хліборобській палаті, головою якого обрано Ю. Павликовського, заступниками О. Луцького та М. Кузьміна, секретарем залишився Є. Храпливий. Перед новим складом Українського клубу постала проблема допомоги селянству своєю працею та знаннями, а також скерування діяльності Львівської хліборобської палати у необхідне для українців русло [19, с. 229].

Отже, громадська діяльність Є. Храпливого розпочалася ще за шкільною партою, коли він разом із своїм старшим братом Романом входив до складу юнацької спортивної дружини "Поділля III". Навчаючись у Відні, Є. Храпливий став членом студентського товариства "Січ", проявив себе активним діячем, відігравав одну із провідних ролей у студентському русі, "Пласті", "Просвіті" та "Рідній школі".

Будучи українським патріотом та одним з керманичів сільськогосподарської роботи на західноукраїнських землях, не стояв осторонь політичної ситуації в краю, а був громадсько-активним належав до УНДО та брав активну участь у діяльності Львівської Хліборобської палати. У 20–30-ті рр. разом з економістами, кооператорами і банкірами входив до творців західноукраїнської політекономії.

Список використаних джерел

1. Злупко С. На чатах рідної землі: Євген Храпливий – учений, організатор, патріот / С. Злупко. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 1999. – 283 с.
2. Кузеля З. Професор директор Євген Храпливий / Зенон Кузеля // Свобода, Jersey City and New York. – 1949. – Ч. 115. – С. 3.
3. Ключковська І., Гумницька Н. Українська діаспора в об'єктиві сучасності – національно-політичний та духовно-культурний феномен (перша-третя хвилі еміграції) [Електронний ресурс] / Ірина Ключковська, Наталія Гумницька // Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою. – Режим доступу до статті: http://www.mio.k.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=178_%3A2010-03-11-12-07-01&catid=26_%3A2010-03-12-08-52-43&Itemid=47.
4. Кедрин І. Євген Храпливий / Іван Кедрин // Свобода, Jersey city and New York. – 1984. – Ч. 90. – С. 2.
5. Сушко В. Завершується книга про віденську "Січ" / Володимир Сушко // Свобода, Jersey city and New York. – 1993. – Ч. 228. – С. 3.
6. Кузеля З. Св. п. Є. Храпливий / Зенон Кузеля // Свобода. – Parsippany and New York. – 1998. – Ч. 106. – С. 4.
7. Роговий В. Документи комісії допомоги українському студентству в діаспорі як джерело до вивчення жертвності нашого народу в ім'я освіти / В. Роговий // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Українознавство. – Випуск 11. – Київ, 2007. – С. 39–43.
8. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Збірник на пошану Зенона Кузеля. Т. CLXIX / За ред. В. Янева. – Париж-Нью-Йорк-Мюнхен-Торонто-Сідней. – 1962. – 250 с.
9. Качор А. Євген Храпливий. З приводу 30-ліття смерті передового українського економіста і дослідника сільського господарства / А. Качор. – Вінніпег, 1980. – 31 с.
10. Кузишин-Голубець Г. Історія Лісових Мавок. [Електронний ресурс] / Галя Кузишин-Голубець // Режим доступу до статті: <http://20.usp.plastscouting.org/istoria.htm>.
11. Качор А. Євген Храпливий. З приводу 30-ліття смерті передового українсько економіста і дослідника сільського господарства / Андрій Качор // Свобода. – Jersey city and New York. – 1979. – Ч. 149. – С. 2.
12. Субтельний О. Україна: історія / Орест Субтельний. – Київ: Либідь, 1991. – С. 369.
13. Після Народного З'їзду. Про те, що найбільше заабсорбувало увагу Народного З'їзду // Діло. – Львів, 1932. – Ч. 69 (13018). – С. 1.
14. Народний З'їзд У Львові // Діло. – Львів, 1932. – Ч. 68 (13017). – С. 1–2.
15. Центральний державний історичний архів у м. Львові. – Ф. 344. – Оп. 1. – Спр. 292. – Арк. 1–2.
16. Засідання Центрального Комітету УНДО. Загальні дискусії. Вибір повної президії // Діло. – Львів, 1932. – Ч. 79 (13028). – С. 4.
17. Качор А. Євген Храпливий. З приводу 30-ліття смерті передового українсько економіста і дослідника сільського господарства / Андрій Качор // Свобода. – Jersey City and New York. – 1979. – Ч. 153. – С. 2.
18. Храпливий Є. Хліборобські палати / Є. Храпливий // Український Агрономічний Вістник. – Львів,

1934. – К. 4. С. 372. 19. Храпливий Є. Другий склад Українського Клубу у Львівській Хліборобській Палаті / Є. Храпливий // Календар "Сільський Господар" за рік 1938. – Львів, 1937. – С. 225–230. 20. Храпливий Є. Про хліборобські палати / Є. Храпливий // Календар "Сільський Господар" на 1935 рік. – Львів, 1934. – С. 199–204. 21. Храпливий Є. З весною відкриють Хліборобську палату у Львові / Є. Храпливий // Діло. – Львів, 1933. – Ч. 17 (13256). – С. 2. 22. Храпливий Є. Хліборобська Палата у Львові / Є. Храпливий // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Ч. 22. – С. 15–16. 23. Храпливий Є. Хліборобські палати у Львові / Є. Храпливий // Діло. – Львів, 1933. – Ч. 131. – С. 3. 24. Економічний огляд. Наші радники Хліборобської Палати у Львові // Діло. – Львів, 1934. – Ч. 73 (13618). – С. 3. 25. Українські радники у Львівській Хліборобській Палаті // Діло. – Львів, 1934. – Ч. 29 (13574). – С. 1. 26. Відкриття Львівської Хліборобської Палати // Діло. – Львів, 1934. – Ч. 77 (13622). – С. 2. 27. Українські радники у Львівській Хліборобській Палаті // Український Агрономічний Вістник. – Львів, 1934. – К. 2. – С. 205. 28. Український Клуб у Львівській Хліборобській Палаті // Діло. – Львів, 1934. – Ч. 107 (13652). – С. 1. 29. Річне засідання Ради Львівської Хліборобської Палати // Діло. – Львів, 1936. – Ч. 29 (14277). – С. 3.

Natalia Lubkovich

PUBLIC-POLITICAL ACTIVITY OF E. KHRAPLIVYI

In the article, on the basis of analysis of the periodic press, investigational public and political activity of E. Khraplivi in the first half of XX age.

Key words: E. Khraplivi, public activity, political activity, Ukrainian National-democratic Association, Lviv tilling chamber.

Наталія Лубкович

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ Е. ХРАПЛИВОГО

В статье, на основе анализа периодической прессы, исследовано общественную и политическую деятельность Е. Храплого в первой половине XX века.

Ключевые слова: Е. Храпловый, общественная деятельность, политическая деятельность, Украинское Национально-демократическое Объединение, Львовская хлебопашеская палата.

УДК 94 (477)

Андрій Кліш

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ХРИСТІАНСЬКО-КОНСЕРВАТИВНОЇ ТЕЧІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті проаналізовано політичні аспекти діяльності представників суспільно-християнського руху в Східній Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Ключові слова: Східна Галичина, християнсько-консервативний рух, народовці, політична діяльність, національні інтереси.

Функціонування українського християнсько-консервативного руху в Східній Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. – важлива складова всеукраїнського національно-культурного, суспільно-політичного, господарсько-економічного поступу, що ґрунтувався на загальнолюдських морально-етичних засадах, всебічному розширенні наукового світогляду, духовному збагаченні й культурному вихованні нації, піднесенні рівня освіти й науковості, втіленні у життя національних прагнень багатьох поколінь українців.

Актуальність дослідження ґрунтується на необхідності вивчення та узагальнення досвіду функціонування українського християнсько-консервативного руху в Східній Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст., активна організаційна праця якого виступала важливим чинником і критерієм морального, духовного й культурного збагачення українства.

Об'єкт статті – суспільно-політичні процеси у Східній Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Предмет дослідження – український християнсько-консервативний рух як важливий чинник консолідації українства, формування національної свідомості й національно-культурного поступу в досліджуваний період.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі ґрунтовного, об'єктивного й комплексного аналізу дослідити ідеологічні засади українського християнсько-консервативного руху в Східній Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст.